

Píše Michael Špirit

(E*forum, 25. 03. 2015)

Pět monografií **Přemysla Blažíčka** (1932–2002) vznikalo ve dvacátém století od konce padesátých let do počátku let devadesátých, tiskem vyšly v letech 1991–1995 a nakonec byly sceleny do **Knih o poezii** (2011, studie o V. Holanovi a K. Tomanovi) a **Knih o epice** (2014, práce o románech J. Holečka, J. Haška a J. Škvoreckého). První verzi textu každé z nich psal Blažíček do různých druhů linkovaných sešitů formátu A4. Nevíme, zda ještě před nimi třeba neexistovala pracovní znění, která pak autor likvidoval. V přední i zadní předsádce jednotlivých sešitů se zachoval proměnlivý počet separátních listů nebo menších papírů s rukopisnými poznámkami či skicami určitých pasáží a poznámkami rozličného rozsahu jsou popsány také předsádky. Protože se tyto náčrty týkají jen některých částí Blažíčkova textu a protože rukopis každé z monografií autor zhusta opravoval – psal ob řádek a jen na pravou stránku, takže na opravy a doplňky ponechával stejně prostoru jako na prvotní textaci, a často ho také využíval –, lze usuzovat, že v sešitech je opravdu zapsána první úplná verze té které práce.

Z podoby rukopisu vyplývá, že až na několik pasáží vznikaly texty monografií chronologicky, a že tedy Blažíček musel mít přesnou představu o celku svého pojednání už ve chvíli, kdy k psaní usedal. Vzhledem k hutnému způsobu výkladu, v němž na sebe jednotlivé partikule logicky navazují, a vzhledem k nenápadné, ale o to pevněji působící kompozici každé z knih to konstatujeme jako jev, který pokládáme za vzácný. Autor svůj rukopis navíc průběžně datoval a pootočil tak odborný literárněvědný text směrem k deníkovému zápisu. Ale jen „pootočil“. Časové údaje se jistě nevážou ke každému písařskému vstupu, na to jich je poměrně málo a představu desítek stran psaných na jeden záťah vylučujeme. Datace zpravidla rámuje vnitřní soudržné celky monografií, jako jsou kapitoly nebo pasáže členěné v textu grafickými předěly. Deník, pokud není fingován, ovšem není předpokládatelný a postupuje s žitím svého původce. Blažíčkův rukopis je oproti tomu dán plánem, který existoval od začátku a kterého se jeho autor v průběhu psaní držel.

Práci o románovém cyklu Josefa Holečka nadepsal Blažíček původně titulem *Naivita Holečkových Našich* s podnázvem K problematice epičnosti. Na textu začal pracovat po dokončení spisu o poezii Karla Tomana, uzavřeného v první verzi v srpnu 1978 a redigovaného během následujícího roku. Ve třech sešitech, v nichž je pojednání o Naších napsáno, nacházíme 14 datací, 11 z nich značí započetí textu, zbylé časově určují dopsání určité pasáže. Předpokládáme, že intervaly, které mezi jednotlivými údaji vyvstávají, vyplňovaly v nějakém poměru studium, příprava a samotné psaní. Při tomto vědomí nechť mluví prosté časové a číselné údaje: Práce vznikala mezi 27. 10. 1979 a 23. 11. 1981. Datace „1981“, již je v prvním tištěném vydání (1992)

opatřena Předmluva, se vztahuje na dokončení celého spisu; úvod byl v identickém znění, ale bez názvu Předmluva, započat právě v říjnu 1979. Titul knihy změnil autor nejpozději o druhém svátku vánočním 1980, kdy načal druhý sešit rukopisu, který už nese definitivní název *Epičnost a naivita Holečkových Našich*. Text narůstal docela rovnoměrně: z prvních čtyř částí o přibližně stejném rozsahu (23–24 normostrany) vznikla nejrychleji, za tři a půl měsíce, kapitola Celek; nejdéle, přes půl roku, se psala kapitola Postavy; pátá, nejdelší část nazvaná Naivita a epičnost (34 NS) se rodila pět a půl měsíce.

Uvědomíme-li si obecně dobové a kulturní souvislosti přelomu sedmdesátých a osmdesátých let a připočteme-li k tomu skutečnost, že Blažíček psal studii proto, aby se o předmětné věci sám něco dozvěděl, aniž jeho práce měla být bezprostředně publikována, a tedy nějak rezonovala, stěží si představíme opravdovější, žádnou jinou potřebou krytý zájem o záhady uměleckého díla, než je tento. Vynikne to tím spíš, podíváme-li se na starosti tehdejší literární vědy zračící se už v názvech: Zrození české marxistické kritiky, Blízkost straně znamená blízkost pravdě, Zájem o kulturní minulost a jeho společenská motivace, Humanismus dnes, Zápas o současnost pokračuje; časopis Česká literatura, jehož vydavatelem byl Blažíčkův zaměstnavatel, Ústav pro českou a světovou literaturu ČSAV, stačil během doby, kdy vznikala práce o Našich, přinést dokonce tematické bloky kumulující desítky příspěvků: Realistické tradice v současné literatuře, 60. výročí založení KSČ, KSČ a literatura, Klement Gottwald a socialistická kultura.

Vzdálenost Blažíčkova zájmu by se nemohla zdát od dobového dění nekonečnější – kdyby existovala jen institucionální literární věda. Když ale vezmeme v potaz třeba Lopatkovu práci z let 1979–1980 Radiojournal v ko(s)mickém věku, Jirousovu esej Horský hoteliér Havel z dubna 1980 nebo úvahu Bedřicha Fučíka o Ladislavu Dvořákovi Úsměvný outsider/Outsider se směje z prosince 1980, soudíme, že jde o intelektuální výkony srovnatelné s takovými situacemi z Holečkova eposu, nad nimiž formuloval Blažíček závěry přesahující znamenání jednoho literárního díla: „Veřejnost nějakého počínání nezáleží především na tom, zda je konána před zraky druhých, ale na tom, zda se dotýká zájmu druhých, přítomných či nepřítomných. ... Chtít vést snadný život znamená nevidět lidský život, jaký je. Přijmout tvrdý úděl znamená, že ta skutečnost, která mne v mé zaslepenosti neustále zaskakovala a ohrožovala, mně v mém porozumění naopak dává pevnou půdu pod nohama.“

V týchž dnech, kdy Blažíček studii o Holečkových Našich dokončoval, si Jan Zábrana zapsal do deníku: „V Československu se dnes většina lidí tváří, jako když dospěla k nezvratnému přesvědčení, že svoboda je nad jejich poměry.“ Prostor, který Blažíček svými pracemi o Tomanovi, Holečkovi a Haškovi ze sedmdesátých a osmdesátých let vytvořil, lze snad k Zábranovu trefnému pozorování vnímat jako stejně výmluvný kontrapunkt.

Psáno u příležitosti zítřejšího setkání nad dokončeným souborným vydáním prací Přemysla Blažíčka, dne 26. března 2015 v 17.30 hod. v knihkupectví Ostrov,

Ostrovní 17, Praha 1.

www.ipsl.cz